

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

Коваленко Інна Григорівна

УДК 378.016:78.087.68(043)

**Методика формування професійно-особистісних
якостей майбутніх учителів музики в процесі вивчення
диригентсько-хорових дисциплін**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2008

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, професор,
заслужений діяч мистецтв України
Болгарський Анатолій Георгійович
заступник проректора-директора
Інституту мистецтв
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова,
м. Київ.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор,
Гузій Наталія Василівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, завідувач кафедри
педагогічної творчості,
м. Київ;

кандидат педагогічних наук,
Боднарук Ірина Миколаївна,
доцент кафедри музики факультету педагогіки,
психології та соціальної роботи
Чернівецького національного
університету імені Ю. Федьковича,
м. Чернівці.

Захист відбудеться 09 квітня 2008 року о 14.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.08 Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 06 березня 2008 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.В.Козир

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасний етап оновлення нашого суспільства спрямовано на відродження духовної культури українського народу, формування національних інтересів як головних пріоритетів світоглядної культури індивіда та на інтенсивний розвиток сутнісних сил особистості, що реалізуються й духовно самовдосконалюються в різних видах творчої діяльності. Провідною ідеєю модернізації розвитку освіти України є впровадження у практику нової парадигми освіти й сучасних досягнень науки, де освіта визначається стратегією розвитку кожного громадянина, засобом збагачення інтелектуального потенціалу народу. У Державній національній програмі “Освіта” “Україна XXI століття”, Законах України: “Про освіту” і “Про вищу освіту”, “Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті”, “Концепції педагогічної освіти” наголошується на необхідності підготовки висококультурних і кваліфікованих фахівців, особливо в галузі освіти, здатних виховувати молоде покоління відповідно до сучасних соціокультурних потреб суспільства, формувати творчу особистість, яка активно навчатиметься і працюватиме у XXI столітті.

Сьогодні актуалізується проблема підвищення якості підготовки педагогічних кадрів мистецького спрямування як фундаторів духовного розвитку нашого суспільства і її громадян, особливо майбутніх учителів музики. У зв'язку з цим загострюється необхідність формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики як лідерів і пропагандистів кращих зразків музичної творчості, які здатні повести за собою й розкрити перед молоддю все багатство українського мистецтва загалом, та зокрема, вокально-хорового, як провідного виду національної культури.

Суттєвим внеском у розвиток педагогічних досліджень стосовно музично-педагогічної підготовки фахівців стали праці з дидактики вищої школи (Е.Абдуллін, В.Загвязинський, О.Олексюк та ін.), психології розвитку особистості (Л.Виготський, О.Леонт'єв, В.Петрушин, С.Рубінштейн, Б.Теплов та ін.), науково-методологічних засад педагогічного професіоналізму і професійно-педагогічної культури (Н.Гузій, І.Зязюн, О.Шевнюк та ін.), підготовки вчителя музики до практичної діяльності (І.Боднарук, О.Рудницька, О.Щолокова, Г.Падалка та ін.), педагогічних основ формування окремих професійно важливих якостей особистості (А.Болгарський, М.Моїсєєва та ін.), підвищення ефективності хормейстерської підготовки студентів у вищих педагогічних навчальних закладах (П.Ковалик, А.Козир, А.Кречківський, А.Лашенко, П.Ніколаєнко та ін.).

Проблема формування професійно-особистісних якостей є закономірним відображенням тих суперечностей, що виникають між зростаючими вимогами до якості фахової підготовки майбутнього вчителя музики і усталеною практикою навчання у вузі; між теоретичною й практичною підготовкою

студентів та їх здатністю реалізувати необхідні знання та вміння у майбутній педагогічній діяльності; між необхідністю формувати професійно-особистісні якості студентів і відсутністю в системі підготовки майбутніх учителів музики відповідного методичного забезпечення. Актуальність даної проблеми в сучасних умовах, недостатнє висвітлення її у науковій літературі, а також потреби практики зумовили вибір теми дисертації: *“Методика формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін”*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота входить до плану наукових досліджень кафедри методики музичного виховання та хорового диригування Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова і становить частину наукового напрямку “Зміст, форми і методи фахової підготовки вчителів музики”. Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 9 від 29.03. 2001 р.) і узгоджено у Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 3 від 25.03. 2003 р.).

Об'єкт дослідження – процес диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики у вищих педагогічних навчальних закладах.

Предмет дослідження – методика формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

Мета дослідження – полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробці методики формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

Відповідно до мети було визначено такі ***завдання***:

1. Обґрунтувати науково-методологічні підходи дослідження професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики.
2. Визначити сутність, зміст та структуру професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики як диригентів-хормейстерів.
3. Розробити критерії та показники професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики як диригентів-хормейстерів.
4. Виявити рівні та стан сформованості професійно-особистісних якостей студентів.
5. Експериментально перевірити ефективність методики формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики як диригентів-хормейстерів.

Методологічну та теоретичну основу дослідження становлять: ідеї системного підходу до аналізу діяльності й творчої сутності особистості, взаємозумовленість розвитку особистості та суспільства, положення філософії освіти (В.Андрущенко, В.Бех, Л.Губернський, В.Лутай, М.Михайличенко та ін.); наукові праці про виховання особистісного ставлення до процесу навчання,

усвідомлення студентами мети навчання, об'єктивні закономірності розвитку особистості (Н.Кузьміна, О.Мороз, В.Сластьонін та ін.); теорії психофізіологічних властивостей особистості (А.Лібін, В.Мерлін, В.Крутецький); положення психології музичного сприймання та музичних здібностей (Л.Виготський, Г.Єржемський, С.Науменко та ін.); теорії творчої сутності особистості вчителя (С.Сисоєва, Н.Кічук та ін.); науково-методичні проблеми підготовки майбутніх учителів музики (О.Апраксіна, Л.Арчажникова, Г.Падалка, О.Ростовський, Т.Смирнова та ін.); узагальнення практичного досвіду щодо методичних пошуків у галузі хорового мистецтва (К.Багриновський, С.Казачков, І.Мусін, К.Ольхов та ін.); проблеми організації вокально-хорової діяльності, теорії та методики техніки диригування та хорознавства (Г.Дмитревський, К.Пігров, К.Птиця, В.Соколов та ін.); наукові розробки з формування професійно-особистісних якостей вчителя музики у різних галузях музичного мистецтва (О.Краснова-Соколова, Г.Найдьонишева, М.Моїсеєва та ін.).

У дисертаційному дослідженні було використано теоретичні й емпіричні **методи**. *Теоретичні*: аналіз наукових джерел (філософських, музично-педагогічних, психологічних, з проблем хорового диригування), що дало можливість узагальнити теоретичні положення, визначити роль формування професійно-особистісних якостей у фаховій підготовці майбутніх учителів музики. *Емпіричні*: анкетування (письмове та усне), опитування, бесіди, обговорення, тестування, спостереження, самооцінка, експертні оцінки, аналіз результатів заліків, іспитів студентів з диригування, що дозволило продіагностувати стан та рівень сформованості професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики. Використання математичних методів обробки експериментальних даних, опрацювання їх дало змогу відобразити результати у графічних та табличних формах, які забезпечили доказ їх достовірності та сприяли підтвердженню ефективності методики формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики.

Організація дослідження. Дослідження проводилось у три етапи протягом 1998-2007 років.

На першому етапі (1998-2000 рр.) було вивчено та проаналізовано психолого-педагогічну літературу, визначено проблему дослідження, уточнено і обґрунтовано основні поняття, тобто здійснено теоретичне вивчення проблеми.

На другому етапі (2000-2003 рр.) було визначено критерії та показники, проведено констатувальний експеримент щодо вивчення рівнів сформованості професійно-особистісних якостей студентів, виявлено структуру професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики як диригентів-хормейстерів, розроблено та впроваджено методику їх формування.

На третьому етапі (2003-2007 рр.) було проведено формувальний експеримент, у ході якого здійснено апробацію розробленої методики,

перевірено її ефективність, сформульовано загальні висновки щодо використання теоретичних і практичних результатів дослідження, оформлено текст дисертаційної роботи.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалася у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, Ізмаїльському державному гуманітарному університеті, Херсонському державному університеті, Кам'янець-Подільському державному університеті. Експериментом було охоплено 302 студенти та 28 викладачів музично-педагогічних вищих навчальних закладів.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що *вперше визначено* професійно-особистісні якості майбутніх учителів музики як диригентів-хормейстерів, з'ясовано їх зміст і структуру; *розроблено та експериментально перевірено* поетапну методику формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін з урахуванням виявлених критеріїв та показників; *подальшого розвитку* набули положення гуманістичного, акмеологічного та особистісно зорієнтованого навчання студентів й механізм їх актуалізації.

Практичне значення дослідження. Розроблено, апробовано та впроваджено методичні рекомендації щодо формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики, матеріали яких знайшли відображення в навчально-методичному посібнику “Методичні засади формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики як керівників хорових колективів”. Зміст і результати дослідження можуть бути використані викладачами вищих педагогічних закладів освіти під час проведення лекцій, навчально-практичних занять з хорового диригування, практикумі роботи студентів з хоровим колективом.

Вірогідність та обґрунтованість отриманих результатів забезпечується системним аналізом теоретичного та емпіричного матеріалу; проведенням дослідно-експериментальної роботи, використанням комплексу методів, які відповідають меті й завданням дослідження; об'єктивністю критеріїв та показників дослідження; результатами якісного і кількісного аналізу науково-експериментальних даних та ефективності застосування їх у практичній діяльності.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення дослідження доповідалися на Міжнародних науково-практичних конференціях: “Викладач і студент у системі вищої освіти: проблеми діалогу, співпраці, взаємодії” (Львів, 2003), “Другі Міжнародні Драгомановські читання” (Київ, 2006), “Гуманістичні орієнтири мистецької освіти” (Київ, 2007), на Всеукраїнській науково-практичній конференції “Проблеми вищої педагогічної освіти у світлі рішень II Всеукраїнського з'їзду працівників освіти” (Київ, 2001), на міжвузівській науково-практичній конференції “Новітні дидактичні технології

та їх використання в музично-педагогічній практиці” (Кривій Ріг, 2002), науковій конференції молодих науковців Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, 2003), на V мистецько-педагогічних читаннях пам’яті професора О.П. Рудницької (Київ, 2007), на звітних науково-практичних конференціях Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, 2004-2008). Результати виконаної роботи обговорювалися на засіданнях кафедри методики музичного виховання та хорового диригування Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, 2005-2007).

Теоретичні положення та практичні результати з проблеми формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін впроваджено у навчально-виховний процес Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка № 07-10/1009 від 23.05.2007 р.), Ізмаїльського державного гуманітарного університету (довідка № 1-7/401 від 23.06.2006 р.), Херсонського державного університету (довідка № 07-12/86 від 19.01.2007 р.), Кам'янець-Подільського державного університету (довідка №18 від 28.04.2007 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 12 одноосібних публікацій, з них 8 публікацій у провідних фахових виданнях та навчально-методичний посібник.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (281 найменувань), з них 5 іноземною мовою. Загальний обсяг дисертації становить 210 сторінок. Основний текст викладено на 169 сторінках. Робота містить 6 додатків на 15 сторінках, 14 таблиць, 5 рисунків.

Основний зміст дисертації

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено об’єкт, предмет, мету і завдання дослідження, окреслено методологічні та теоретичні засади дисертаційної роботи; охарактеризовано методи дослідження, висвітлено наукову новизну, теоретичне і практичне значення роботи, відображено апробацію та впровадження здобутих результатів у практику вищих педагогічних закладів освіти.

У першому розділі **“Теоретико-методологічний аналіз проблеми формування професійно-особистісних якостей майбутнього вчителя”** на основі аналізу філософських, психолого-педагогічних джерел з проблеми дослідження розглянуто науково-методологічні підходи формування особистості, конкретизовано зміст і структуру професійно-особистісних якостей учителів музики.

У дисертації проблема формування професійно-особистісних якостей розглядається та обґрунтовується з позицій системного, гуманістичного,

особистісно зорієнтованого, діяльнісного та акмеологічного підходів, що дало змогу систематизувати, логічно вибудувати теоретичний матеріал та відповідно до обраних загальнонаукових методологічних підходів визначити значущість формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики.

Розкриття сутності *системного підходу* (Б.Ананьєв, В.Безпалько, Т.Ільїна, Н.Кузьміна, Є.Юдін, В.Якунін та ін.) доводить, що взаємозв'язок різноманітних компонентів та елементів підструктур професійно-особистісних якостей, їх системоутворюючі чинники та функціональні зв'язки зумовлюють цілісність та комплексність явищ означеного феномена, орієнтують на єдність вивчення й вдосконалення професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики.

У дослідженні проаналізовано *гуманістичний підхід* з позицій філософських положень та історичної ретроспективи (Й.Песталоцці, Ж.Ж.Руссо, Г.Сковорода, П.Юркевич), ідей зарубіжних психологів (Р.Мейлі, К.Роджерс та ін.), розробок сучасних дослідників гуманістичного підходу (І.Бех, Є.Бондаревська, С.Гончаренко та ін.). Гуманістичний підхід ґрунтується на визнанні людини як цілісної, найвищої та неповторної цінності, забезпечуючи формування неповторних, унікальних й самоцінних професійно-особистісних якостей кожного студента.

Особистісно зорієнтований підхід (В.Андрущенко, І.Бех, М.Гончаров, В.Сухомлинський, А.Камю та ін.) розкриває величезні можливості для становлення, самовдосконалення та розвитку професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики, активізації їх мотиваційної сфери, реалізації власних здібностей, задатків та індивідуальних властивостей.

З позицій *діяльнісного підходу* (Л.Виготський, М.Каган, О.Леонт'єв, С.Рубінштейн та ін.) фахова підготовка майбутніх учителів музики розглядається у дослідженні як цілісна та комплексна структура навчання, спрямована на набуття певних фахових знань, умінь, навичок, необхідних студентам для формування професійно-особистісних якостей. Цей підхід у контексті формування професійно-особистісних якостей розкривається у роботі як один із провідних у виробленні цілеспрямованої зовнішньої та внутрішньої активності студента як суб'єкта навчання.

Особливого методологічного значення набуває *акмеологічний підхід* (А.Деркач, В.Зазикін, Н.Кузьміна, А.Маркова), який наголошує, що формування особистості фахівця та його професійно-особистісних якостей відбувається впродовж усього життя та вдосконалюється у фаховій діяльності. У дослідженні приділяється особлива увага важливості й актуальності максимального розкриття творчого потенціалу студентів (Н.Кічук, С.Сисоєва та ін.), підготовки їх до саморозвитку, самовдосконалення, досягнення довершеності у формуванні себе як особистості (Л.Анциферова, О.Бодальов та ін.)

Комплекс зазначених науково-методологічних підходів створює передумови вивчення та ґрунтового аналізу сутності поняття формування

професійно-особистісних якостей та дозволяє визначити наукові *принципи* дослідження, а саме: залежності розвитку особистісних якостей від створення педагогічних ситуацій, емоційної насиченості навчально-виховного процесу (О.Рудницька), взаємозв'язку теорії та практики (С.Рубінштейн), необхідності вивчення особи в її прогресивному розвитку як суб'єкта праці та індивідуальності (А.Деркач), психологічного детермінізму та творчого розвитку особистості (К.Абульханова, Л.Анциферова).

Розуміння специфіки фахової діяльності майбутнього вчителя музики створило можливість охарактеризувати педагогічно-мистецьку діяльність як сукупність спеціальних знань, умінь, навичок, професійних, особистісних якостей, практичного досвіду і норм поведінки, що забезпечує можливість успішної роботи за певним фахом. У дослідженні висвітлюються основні вимоги до музично-педагогічної діяльності вчителя музики та розкриваються особливості й специфіка формування професійно-особистісних якостей.

У науково-педагогічній літературі формування професійно-особистісних якостей вчителів у процесі навчання досліджується в різних її аспектах (Ф.Гоноболін, І.Зязюн, Л.Кравченко, О.Пехота, К.Платонов, О.Рудницька, Р.Хмельюк, О.Щербаков та ін.), та розглядається як інтегрована сукупність професійних і особистісних властивостей, що виробляється, трансформується внаслідок отримання знань, умінь та навичок у професійно-особистісній якості. Це виявляється в ефективнішій педагогічній діяльності й посиленні впливу на особистість, що необхідно для засвоєння спеціальних знань, умінь і навичок для досягнення ефективності в творчій педагогічній діяльності. У дослідженні доводиться взаємозв'язок і взаємозалежність формування професійно-особистісних якостей та здібностей (С.Гончаренко, С.Науменко, Б.Теплов) й типологічних властивостей особистості (В.Мерлін, А.Лібін, В.Крутецький), і розглядаються нами як важлива передумова формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики.

У руслі нашого дослідження комплекс професійно-особистісних якостей майбутнього вчителя музики ми умовно поділили на групи, які є взаємозалежними та поєднані системно: 1) педагогічні якості; 2) особистісно-психологічні якості; 3) музичні здібності. Системні зв'язки, співвідношення, кількісно-якісний склад якостей є досить різноманітним, їх елементи створюють оптимальні умови для фахового становлення майбутнього вчителя музики у його практичній діяльності. У дослідженні виділено лише якості необхідні й достатні для фахової діяльності майбутнього вчителя музики, які можуть бути сформовані в процесі його підготовки. Серед педагогічних якостей нами виокремлено комунікативні, організаторські, творчі якості, які ґрунтуються на знаннях, вміннях та навичках набутих у процесі навчання. До важливих для майбутнього вчителя музики особистісно-психологічних якостей нами віднесено емоційні та вольові: цілеспрямованість, наполегливість, енергійність, ініціативність, витримка, емоційність, артистизм, емпатія. У

дослідженні розкривається необхідність розвитку музичних здібностей майбутнього вчителя музики (музичний слух, почуття ритму, музична пам'ять, увага тощо).

У результаті аналізу досліджень та наукового пошуку ми визначаємо професійно-особистісні якості вчителя музики як складний комплекс індивідуально неповторних педагогічних, психолого-особистісних властивостей та музичних здібностей, який забезпечує успішність фахової діяльності майбутніх учителів музики.

У дослідженні наголошується, що одним із провідних напрямків фахової діяльності майбутнього вчителя музики є диригентсько-хорова. Проаналізувавши науково-методичну літературу, праці видатних хормейстерів та майстрів диригентського мистецтва, ми визначили структуру професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики як диригентів-хормейстерів. Вона охоплює мотиваційно-оцінний, комунікативно-організаційний, емоційно-вольовий та діяльнісно-творчий компоненти.

Мотиваційно-оцінний компонент визначає заінтересованість вчителя музики хормейстерською діяльністю та усвідомлення ним важливості самооцінювання та коригування професійно-особистісних якостей. Розв'язання проблем мотиваційно-оцінної сфери є важливою ланкою в системі аналізу формування професійно-особистісних якостей, що змінюється та поглиблюється залежно від активізації інтересу та створення позитивного ставлення до хормейстерської діяльності майбутнього вчителя музики. Мотиваційно-оцінний компонент створює основу для реалізації наступних структурних компонентів.

Комунікативно-організаційний компонент має велике значення у фаховій діяльності вчителя музики як диригента-хормейстера. Він характеризує вміння вчителя музики організувати хоровий колектив та толерантно з ним спілкуватися, володіти розвиненою емпатією, викликати позитивні емоції в хоровому колективі. Зазначений компонент характеризує потенційні можливості співпраці з хором, спрямованість диригента, насамперед, на співучасть у діяльності з ним.

Емоційно-вольовий компонент характеризує розвиненість емоційно-вольових властивостей майбутнього вчителя музики як диригента-хормейстера. Це виявляється у наполегливості, ініціативності, цілеспрямованості, самостійності, здатності активно і впевнено впливати на хоровий колектив, в артистизмі, умінні здійснювати саморегуляцію свого емоційного стану та глибоко відчувати, виразно і мімічно точно передавати емоції хоровому колективу.

Діяльнісно-творчий компонент розкриває спрямованість майбутнього вчителя музики на творчу діяльність та характеризує здатність майбутніх учителів музики до педагогічної творчості як інтегративної якості особистості, структурними елементами якої є: фахова спрямованість, самоусвідомлення,

саморозвиток, самовдосконалення та прагнення до постійного зростання. Творчий підхід до діяльності виявляється в практичній роботі з хором колективом, внаслідок чого формуються та розвиваються творчі якості студентів.

У другому розділі **“Дослідно-експериментальна робота з формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін”** представлено розробку критеріїв та показників професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики як диригентів-хормейстерів, визначено рівні їх сформованості у студентів педагогічних університетів; обґрунтовано методичне забезпечення (зміст, форми, методи, педагогічні умови) формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики; подано хід констатувального та доведено ефективність формувального експериментів.

Мета констатувального експерименту полягала у з'ясуванні, кількісному та якісному аналізі сформованості професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики. З огляду на те, що професійно-особистісні якості розглядаються в дослідженні у педагогічному і мистецькому аспектах, завдання експерименту передбачали: визначення критеріїв та показників компонентної структури професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики як диригентів-хормейстерів та діагностику їх сформованості.

Для вирішення цих завдань було застосовано низку методів, поєднання яких мало забезпечити об'єктивність отриманих результатів. Експеримент зумовив вибір таких методів дослідження, як: аналіз результатів різних видів діяльності; тестування, анкетування, опитування, педагогічне спостереження за хоровою репетицією на практикумі роботи з хором та під час курсових, державних іспитів з хорового диригування.

У ході констатувального експерименту, на основі змістових параметрів визначених компонентів, показниками чотирьох груп критеріїв сформованості професійно-особистісних якостей студентів було визначено такі: наявність потреби, інтересу та мотиваційної установки на хормейстерську діяльність, здатність оцінювати, аналізувати та коригувати власні професійно-особистісні якості (*мотиваційно-оцінний критерій*); ступінь розвиненості комунікативних та організаційних вмінь, дисциплінованість, схильність до емпатії, міра дисциплінованості (*комунікативно-організаційний критерій*); ступінь розвиненості емоційної сфери та артистизму особистості, наполегливість, активність, впевненість у своїх силах (*емоційно-вольовий критерій*); міра володіння методикою роботи з хором, здатність визначити потенціал хорового колективу, креативність та творчу ініціативу диригента-хормейстера (*діяльнісно-творчий критерій*).

На першому етапі констатувального експерименту важливого значення набув процес виявлення мотиваційної орієнтації до хормейстерської роботи. Отримані результати довели, що понад 78% респондентів позитивно ставляться

до вивчення предметів циклу диригентсько-хормейстерських дисциплін, виявляють найважливіші для диригента-хормейстера професійно-особистісні якості.

На другому етапі цього експерименту ми досліджували ступінь усвідомленості студентами своїх професійних якостей та оцінку спрямованості викладачів диригентсько-хорових дисциплін на формування та розвиток у студентів професійно-особистісних якостей, необхідних майбутньому вчителю музики як диригенту-хормейстеру. Так, 89% респондентів вважають, що на уроках диригування, хорового класу формується лише система професійних умінь та навичок; 11% студентів зазначають, що викладачі на процес формування професійно-особистісних якостей увагу звертають епізодично та нецілеспрямовано.

На третьому етапі констатувального експерименту було проведено спостереження за роботою з хоровим колективом студентів-випускників у процесі підготовки до державного іспиту з предмета “Диригування та методика роботи з хором”. Як з’ясувалося, між системою засвоєння студентами теоретичних та методичних знань і їх реальними практичними вміннями та диригентсько-хоровими навичками існує розрив, виникають проблемні ситуації під час роботи з хором, які випускники не завжди спроможні вирішити. Здійснений аналіз свідчить про деякі невирішені питання диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики.

Охоплення значної кількості різних категорій респондентів, використання різноманітних діагностичних методів дозволили розподілити студентів на три рівні:

- *високий* охоплює (21,25 %) студентів. Спостерігався стійкий інтерес до хормейстерської діяльності, адекватна самооцінка професійно-особистісних якостей. Студент демонстрував розвинену комунікативність, легко встановлював контакт з колективом, чітко організовував його роботу, характерною була активна позиція та висока результативність диригентсько-хорової діяльності, достатньо виражено емоційні та вольові якості, відмічалася цілісність теоретичної, практичної та методичної підготовки. Хорові репетиції носили творчий характер, студент оригінально здійснював трактування хорових творів.

- *середній* рівень властивий (45 %) майбутнім учителям музики. Виявлено недостатню зацікавленість хормейстерською діяльністю, студенти недооцінювали власні можливості у формуванні професійно-особистісних якостей, відчували складнощі в спілкуванні з хоровим колективом під час налагодження організаційних питань. Спостерігалася недостатня теоретична та практична підготовка, у стандартних ситуаціях студенти демонстрували диригентські вміння через копіювання наявних методичних розробок викладача. Їх емоційно-вольові якості потребують коригування, самостійність та ініціативу майбутніх учителів музики виявлено епізодично.

- *низький* рівень (33,75 %) характеризує студентів, що виявили байдуже ставлення до хормейстерської діяльності, у яких спостерігалось відсутність потреби у формуванні та коригуванні професійно-особистісних якостей. Неспроможність організувати себе і колектив, визначити цілі й мету репетиції, нездатність сприймати та розуміти членів хорового колективу та несамотійність й безініціативність призвела до низьких результатів у практичній роботі з хором. Вольові, емоційні та артистичні якості майже не виражено. Під час роботи з хором студент потребує допомоги з боку викладача.

Констатувальний експеримент водночас засвідчив, що переважно більшість студентів розуміють значення формування професійно-особистісних якостей і прагнуть удосконалити їх. Проте спостерігаються недоліки в теоретичній, практичній та методичній підготовці студентів, що перешкоджає ефективному формуванню означеного феномена. Результати констатувального експерименту довели необхідність формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики, оволодіння прийомами та методами їх вдосконалення, створення умов адекватної самооцінки та коригування недоліків у сформованості тих чи інших якостей. Отримані результати не задовольняють сучасні потреби освіти у висококваліфікованих фахівців і вимагають розробки і впровадження спеціальної методики формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики як диригентів-хормейстерів.

Формувальний експеримент був проведений згідно з розробленою методикою формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін зі студентами I-V курсів, до експерименту були залучені також магістранти. Експеримент мав пролонгований характер. Методика формувального експерименту передбачала проведення педагогічної роботи в три етапи: перший – *фахово-адаптивний*, другий – *пізнавально-поглиблюючий*, третій – *творчо-узагальнюючий*.

Сутність *фахово-адаптивного* етапу полягала в забезпеченні умов опосередкованого впливу на формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики. Даний етап передбачав формування у студентів знань, умінь та навичок з хормейстерської роботи, увага приділялась удосконаленню диригентської техніки, розвитку музично-слухових уявлень та музичних здібностей. У процесі практичних занять з хорового диригування, хорового класу, практикуму роботи з хором акцентувалася увага на оволодінні студентами основними методичними вміннями у контексті розвитку професійно-особистісних якостей. На цьому етапі було використано наступні методи й прийоми: розповідь, пояснення, методи показу, спостереження та аналіз роботи з хором викладача-керівника хорового колективу та студентів-випускників, метод обговорення теоретичного матеріалу в формі міні-лекцій, моделювання конкретних ситуацій репетиційної роботи з хором, активізації

комунікативного потенціалу майбутнього керівника хорового колективу, ситуативно-рольові ігри.

Завданням *пізнавально-поглиблюючого* етапу було цілеспрямоване формування особистісно-психологічних якостей студентів за допомогою групових психологічних тренінгів, методів аутогенного тренування, “закладання думок” та ствердження, візуалізації. Ці методи впливали на підвищення мотивації, сприяли вихованню системного мислення, давали цілісне уявлення про майбутню педагогічну діяльність, озброювали методикою роботи з хором та сприяли розвитку та формуванню професійно-особистісних якостей студентів.

Третій етап *творчо-узагальнюючий* мав за мету об’єднати запропоновані методи і прийоми. Він характеризувався тим, що викладачі спонукали та стимулювали студентів безпосередньо проявляти професійно-особистісні якості в практичній діяльності з хором. З боку студентів спостерігалось виявлення індивідуального стилю керівництва хором, намагання розвивати та удосконалювати набуті хормейстерські вміння та навички, здатність вирішувати питання новаторськими засобами, використовуючи інтуїцію та натхнення. Сформованість професійно-особистісних якостей характеризувала творчий потенціал майбутнього вчителя як диригента-хормейстера, вміння виявити технічні та художні можливості хорового колективу, здатність організувати спостереження та оптимізувати процес проведення хорової репетиції. На цьому етапі ми залучали студентів до більш самостійної роботи, а саме: вибору репертуару для різних типів та видів хорів, моделювання варіантних тлумачень образного змісту хорових творів. Доцільними виявилися методи творчої уяви, художньої інтерпретації хорових творів, дискусії та обговорення доцільності та результативності застосування ефективних методів роботи з хором та колективом.

Всебічне осмислення позицій педагогів та психологів з означеної проблеми та власні спостереження дали підстави для теоретичного обґрунтування педагогічних умов як складової методики формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін: запровадження поетапної методики формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики; стимулювання мотиваційної сфери студентів; створення позитивно-емоційної творчої атмосфери, оптимізація навчального процесу, яка передбачає: підвищення рівня теоретичної та практичної підготовки студентів до роботи з хором та колективом, варіативність форм навчання.

Аналіз результатів формувального експерименту виявив залежність результативності диригентсько-хорової підготовки студентів від їх мотиваційного ставлення до предметів хормейстерського циклу, недооцінка якого в теорії та практиці підготовки майбутнього вчителя музики призводить

до зниження розвиваючого ефекту і негативно позначається на формуванні професійно-особистісних якостей.

Зіставлення результатів початкового й кінцевого зрізів в контрольній та експериментальній групах подані в таблиці, з якої ми бачимо, що рівень сформованості професійно-особистісних якостей студентів у експериментальних групах зріс порівняно з даними, одержаними на початку експерименту.

Таблиця 1

Динаміка формування професійно-особистісних якостей студентів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін впродовж педагогічного експерименту

Рівень	Початок експерименту				Закінчення експерименту			
	група				група			
	К		Е		К		Е	
	Кількість студентів	%	Кількість студентів	%	Кількість студентів	%	Кількість студентів	%
високий	7	14,6	8	16,6	9	18,7	13	27,0
середній	21	43,7	21	43,8	22	45,9	25	52,1
низький	20	41,7	19	39,6	17	35,4	10	20,9

Дані початкового й кінцевого зрізів у експериментальній групі дали змогу простежити за збільшенням кількості студентів із високим рівнем сформованості професійно-особистісних якостей (з 16,6 % до 27 %), тоді як в контрольній групі помітного збільшення кількості студентів з високим рівнем не виявлено (від 14,6% до 18,7%). Показники в експериментальній групі з низьким рівнем знизилися (з 39,6 % до 20,9 %), а у контрольній значного зниження не сталося (з 41,7 % до 35,4 %). Також під час формувального експерименту у контрольній групі значна частина студентів залишилася на середньому рівні сформованості професійно-особистісних якостей (відповідно 43,7 % та 45,9 %), а в експериментальній групі показники середнього рівня збільшилися (з 43,8 % до 52,1 %).

Таким чином, аналіз результатів формувального експерименту дає підстави зробити висновок, що запропонована нами методика формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін є доцільною й ефективною.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні дається теоретичне узагальнення та пропонується нове вирішення проблеми формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін, що знайшло відображення в розробці та експериментальній перевірці методики формування означеного феномена. Проведене дослідження та виконання поставлених завдань дало змогу зробити певні висновки.

1. Нова парадигма освіти вимагає її істотної модернізації відповідно до стандартів європейської вищої освіти згідно з умовами Болонського процесу. Це передбачає невід'ємну залежність процесу формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики від пошуку нових форм та методів їх фахового становлення з метою досягнення підвищення якості освіти та конкурентоспроможності української держави в Європі.

2. Засвоєння просвітницького, наукового та педагогічного досвіду, накопиченого людством впродовж століть, дає можливість об'єктивно оцінити педагогічні явища сьогодні. У результаті дослідження проблеми формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики нами обґрунтовано науково-методологічні підходи, серед яких провідними визначено *системний, гуманістичний, особистісно зорієнтований, діяльнісний та акмеологічний*.

3. Дослідження проблеми формування професійно-особистісних якостей студентів вищих педагогічних навчальних закладів у сучасній вітчизняній і зарубіжній психолого-педагогічній і методичній літературі дало змогу визначити *сутність поняття* “професійно-особистісні якості майбутніх учителів музики” і охарактеризувати їх як *складний комплекс індивідуально неповторних педагогічних, психолого-особистісних властивостей та музичних здібностей, який забезпечує успішність фахової діяльності майбутніх учителів музики*. Структура формування професійно-особистісних якостей включає мотиваційно-оцінний, комунікативно-організаційний, емоційно-вольовий, діяльнісно-творчий компоненти, що системно охоплюють її зміст.

4. У дисертації розроблено критерії та показники компонентної структури формування професійно-особистісних якостей. *Мотиваційно-оцінний критерій* визначає міру наявності потреби, інтересу та мотиваційну установку студентів на хормейстерську діяльність. *Комунікативно-організаційний* передбачає міру здатності до спілкування з хористами та спроможність організувати співпрацю з хоровим колективом. *Емоційно-вольовий* – слугує для визначення ступеню виявлення емоційно-вольових властивостей та артистизму. *Діяльнісно-творчий критерій* визначає міру цілісності теоретичної і практичної підготовки та вияву креативності майбутнього вчителя музики як диригента-хормейстера.

5. Застосування визначених критеріїв і показників дало змогу з'ясувати рівні сформованості професійно-особистісних якостей майбутніх учителів

музики – високий, середній, низький, які залежать від теоретичної та практичної підготовки, а також ступеня сформованості професійно-особистісних якостей студентів. За результатами проведеного констатувального експерименту з'ясовано, що серед студентів педагогічних університетів переважає середній рівень сформованості професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики (45 % усіх респондентів), низького виявлено 33,75 %, а високого – 21,25 %.

6. У дисертації представлено поетапну методику формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики, яка передбачає дотримання етапів: *фахово-адаптивного, пізнавально-поглиблюючого, творчо-узагальнюючого*. Фахово-адаптивний забезпечував опосередкований вплив на формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики (метод обговорення теоретичного матеріалу в формі міні-лекцій, метод моделювання ситуацій репетиційної роботи, активізації комунікативного потенціалу керівника хорового колективу, ситуативно-рольові ігри). Пізнавально-поглиблюючий етап полягав у цілеспрямованому формуванні професійно-особистісних якостей методами візуалізації, закладання думок та ствердження, психологічних тренінгів, техніки медитацій, аутогенного тренування. Творчо-узагальнюючий етап передбачав стимулювання та заохочення викладачами студентів на безпосередній прояв професійно-особистісних якостей у практичній діяльності з хоровим колективом, завдяки розширенню ролі й збільшенню обсягу практики безпосереднього спілкування з хоровим колективом. На цьому етапі доцільними виявилися методи творчої уяви, групових дискусій та обговорення. Поетапність формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики відповідає планомірному процесу вивчення диригентсько-хорових дисциплін, що є органічним використанням розробленої методики.

7. Результати дослідно-експериментальної роботи дали можливість констатувати позитивну динаміку формування професійно-особистісних якостей майбутніх вчителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін у студентів експериментальної групи порівняно з контрольною, що свідчить про ефективність методики. Її запровадження дає змогу вдосконалити процес формування професійно-особистісних якостей майбутніх вчителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

Проблема формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики не вичерпується даним дисертаційним дослідженням. Подальша її розробка передбачає вивчення таких питань, як методичні засади психолого-педагогічного тренінгу, моделювання суб'єкт-об'єктних стосунків хорового диригента та хорового колективу, теоретико-практичні основи педагогічного опрацювання хорового репертуару.

Основні положення дисертації відображено у таких публікаціях:

1. Коваленко І.Г. Психолого-педагогічні аспекти диригентської підготовки вчителів початкових класів і музики / Науковий вісник Ізмаїльського державного педагогічного інституту. – Вип. 2. – Ізмаїл: ІДПІ, 1998. – С. 71-74.
2. Коваленко І.Г. Розвиток творчих здібностей на уроках диригування – необхідна умова професіоналізму майбутніх вчителів музики / Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. – Вип. 2. – К.: НПУ, 1999. – С. 203-206.
3. Коваленко І.Г. До питання диригентської підготовки студентів музичних факультетів вищих педагогічних закладів / Наука і сучасність: Зб. наук. праць. – Том XXVII. – К.: Логос, 2001. – С. 45-54.
4. Коваленко І.Г. Сучасні підходи в хормейстерській підготовці майбутніх учителів музики / Наукові записки. Психолого-педагогічні науки. – № 1.– Ніжин: НДПУ, 2002. – С. 60-63.
5. Коваленко І.Г. Педагогічні умови формування професійно-особистісних рис майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін / Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – Вип. 19. – Ч.1. – Львів: ЛНУ, 2005. – С. 323-329.
6. Коваленко І.Г. Формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики-хормейстерів в умовах багатоступеневої підготовки / Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи: Зб. наук. праць. – Вип. 1. – К.: НПУ, 2004. – С. 143-147.
7. Коваленко І.Г. Діагностика професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики-хормейстерів / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Зб. наук. праць. – Вип. 4 (14). – К.: НПУ, 2005. – С. 158-162.
8. Коваленко І.Г. Методичні аспекти формування професійно-особистісних якостей студентів в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін / Науковий часопис національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Зб. наук. праць / Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції “Гуманістичні орієнтири мистецької освіти”, 26-27 квітня 2007 року. – Вип. 5 (10). – К.: НПУ, 2007. – С. 142-145.
9. Коваленко І.Г. Методичні засади формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики як керівників хорових колективів: Навч.-метод. посіб. – К.: НПУ, 2006. – 54 с.
10. Коваленко І.Г. До питання стандартизації освіти майбутніх учителів музики в умовах багатоступеневого навчання / Проблеми вищої педагогічної освіти у світлі рішень II з'їзду працівників освіти / Матеріали Всеукраїнської

науково-практичної конференції, 4-5 грудня 2001 р. – К.: ННЦ “НІТ” НПУ, 2002. – С. 114-116.

11. Коваленко І.Г. До питання оновлення хормейстерської підготовки студентів музично-педагогічних факультетів в сучасних умовах / Новітні дидактичні технології та їх використання в музично-педагогічній практиці: Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. Кривий ріг, 29-30 березня 2002 р. – Кривий Ріг: КДПІ, 2002. – С. 188-189.

12. Коваленко І.Г. Хоровий клас як модель лабораторії формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики / Вісник: Зб. наук. праць. – Вип. 8. – К.: НПУ, 2005. – С. 43-45.

Анотації

Коваленко І.Г. Методика формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2008.

У дисертації досліджується проблема формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін. Конкретизовано поняття “професійно-особистісні якості” та розкрито теоретичні аспекти їх формування з позицій системного, гуманістичного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного та акмеологічного підходів. Доведено залежність ефективності формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики від впровадження експериментальної поетапної методики, що передбачає, стимулювання мотиваційної сфери студентів, впровадження інноваційних методів навчання, варіативність впровадження організаційних форм діяльності в процес навчання; підвищення рівня теоретичної та практичної підготовки студентів, реалізацію набутих музично-педагогічних знань у практичній діяльності. Апробовано зміст, форми та методи поетапного формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін за розробленими критеріями та показниками означеного феномена.

Ключові слова: професійно-особистісні якості, вчитель музики, диригент-хормейстер, диригентсько-хорові дисципліни.

Коваленко І.Г. Методика формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін. – Рукопис.

Дисертація на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. –

Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, Киев, 2008.

Исследование посвящено проблеме формирования профессионально-личностных качеств будущих учителей музыки в процессе изучения дирижерско-хоровых дисциплин. На основе анализа философской, психолого-педагогической литературы конкретизирована сущность понятия “профессионально-личностные качества” и дана их характеристика как сложного комплекса индивидуально неповторимых педагогических, психологически-личностных характеристик и музыкальных способностей, которые обеспечивают успешность профессиональной деятельности будущего учителя музыки. Профессионально-личностные качества условно поделены на три взаимозависимых группы: педагогические качества (коммуникативные, организаторские, эмпатийные, творческие), психологически-личностные (целеустремленность, инициативность, настойчивость, выдержка, эмоциональность, артистизм), музыкальные способности (слух, чувство ритма, музыкальная память).

Формирование профессионально-личностных качеств рассматривается в диссертации с позиций системного, гуманистического, личностно-ориентированного, деятельного и акмеологического подходов.

В структуре формирования профессионально-личностных качеств выделены такие основные компоненты: мотивационно-оценочный, деятельно-творческий, коммуникативно-организационный, эмоционально-волевой; выявлены критерии, показатели и уровни (высокий, средний, низкий). В результате констатирующего эксперимента установлено, что среди студентов музыкально-педагогических высших учебных заведений преобладает средний уровень развития профессионально-личностных качеств.

Разработанная методика внедрялась в процесс изучения дирижерско-хоровых дисциплин (“Хоровой класс”, “Хоровое дирижирование”, “Практикум работы с хоровыми коллективами”) в три этапа, а именно: профессионально-адаптивный, познавательный-углубленный, творческо-обобщенный и предполагала использование активных методов обучения: моделирование проблемных ситуаций в хоре, активизация коммуникативного потенциала будущего руководителя хора, игры-обсуждения, техники медитации, утверждения, психологические тренинги и др.

В диссертации теоретически обоснованы педагогические условия формирования профессионально-личностных качеств будущих учителей музыки в процессе изучения дирижерско-хоровых дисциплин: стимулирование мотивационной сферы студентов, оптимизация учебно-воспитательного процесса за счет повышения теоретической и практической подготовки студентов, вариативность введения организационных форм деятельности в процесс обучения, поэтапность внедрения методики формирования профессионально-личностных качеств будущих учителей музыки.

В исследовании определены принципы формирования профессионально-личностных качеств будущих учителей музыки, а именно: единства теории и практики, зависимости развития личностных качеств от созданных педагогических ситуаций, эмоционального насыщения учебно-воспитательного процесса, необходимости изучения личности в прогрессивном развитии.

С целью апробации разработанной методики проведен формирующий эксперимент. В процессе экспериментальной работы проверена эффективность поэтапной методики формирования профессионально-личностных качеств будущих учителей музыки в процессе изучения дирижерско-хоровых дисциплин. Подтверждена положительная динамика формирования профессионально-личностных качеств будущих учителей музыки, доказана эффективность поэтапной методики и целесообразность ее внедрения в педагогический процесс высших учебных заведений.

Основные положения отражены в научных статьях автора, в учебно-методическом пособии и могут быть использованы преподавателями высших учебных заведений в педагогической деятельности, а также учителями музыки средних школ на практике.

Ключевые слова: профессионально-личностные качества, учитель музыки, дирижер-хормейстер, дирижерско-хоровые дисциплины.

Kovalenko I. Methods of professionally-personal qualities formation in future music-masters during study of choirmaster's disciplines. – Manuscript.

The thesis is for achievement of candidate of science degree in specialty 13.00.02 – the Theory and Methods of Teaching Music – National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, 2008.

The thesis researches the problems of professionally-personal qualities formation in future music-masters during study of choirmaster's disciplines. It is specified a concept of “professionally-personal qualities” and theoretical aspects of their formation are regarded from system, humanitarian, individual, occupational and acmeological points of view. The scientific research proves the dependence of efficiency of professionally-personal qualities formation in future music-masters on introduction of experimental methods provided stimulation of students motivational sphere, introduction of innovative teaching methods, variation organizational activity forms in studying; increasing of theoretical and practical students training; realization of acquired musical-teaching knowledge in practice. The content, forms and methods of “step-by-step” professionally-personal qualities formation in future music-masters during study of choirmaster's disciplines are approved according to developed criteria and parameters phenomenon.

Keywords: professionally-personal qualities, music-master, choirmaster, choirmaster's disciplines.